

Devrim Yapıyoruz Sinyorita!

Yazar Ece Temelkuran ile Venezüella izlenimlerini konuştuk

"Sen bir rota çizmiş olsan da kesinkestir, yolun hep bir planı vardır senin hakkında. Yolları yolculuk, yola çıkanı yolcu yapan budur. Aldanmazsan, kapılmaz ve yanılmazsan varamazsın gideceğin yere. Yolculuğun gizi budur. Kaybetmezsen yolunu bulamazsın aslında."

Dünya çapında bir değişim süreci yaşanıyor. Egemenler değişimin kapitalizmin sınırları ötesine geçemeyeceğini, başka bir dünyanın mümkün olmadığını salık verirken, başka bir yaşam ütopyası kapitalizmin sularında kol gezmeye başladı bile.

Latin Amerika'da geleceğin işaret fişeği olan gelişmeler yaşanıyor. Neo-liberalizm, bütün dünyada işsizliği ve yoksulluğu yaygınlaştırarak toplumsal bir dışlanma yarattı. Yoksulluğa, toplumsal dışlanmaya karşı, dünyanın bir çok yerinde direnişler geliyor. Fransa'da göçmenler Paris sokaklarını ateşe verdiler, gençlerin işten çıkarılmasını kolaylaştıran neo-liberal düzenlemelere karşı gençler ve emekçiler direndiler. Latin Amerika'da da yoksullar, ezilmişliğe son vermek için başka bir yaşamın keşfine çıktılar.

Latin Amerika'daki gelişmelerin en önemli boyutu, yoksulların öfkesinin ve şiddetinin kurucu bir iradeye dönüşme yolundaki gelişimidir. Çünkü Ece Te-

melkuran'ın kitabının girişinde ifade ettiği gibi, "Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış insanlar zenginliğe saldırmazlar! İnsanlar yeterince haksızlığa uğradığında, yeterince dövüldüğünde çocuklar, insanlığa saldırırlar. Acı, adaletsizlik ve vicdansızlıkla yeterince hırpalandığında kendi kendini imha eden bir organizmadır insanlık." Fransa'da göçmenler dışlanmaya, yoksulluğa karşı öfkelerini 'kendilerini yakarak' ortaya koydular.

Öfkenin dışı patlaması ve ilerici bir potansiyeli açığa çıkarılabilmesi ancak başka bir yaşam tasavvuru ile gerçek olabilir. Bugün Latin Amerika bu açıdan bir deneydir, gelecek için umuttur ancak çok da kapitalizmin sonsuzluğunu ilan edenleri yalanlayan bir gerçektir.

Küreselleşme süreci ile birlikte yaşam bıçakla kesilmiş gibi ayrılıyor. Venezüella'da Chavez yoksulların 'başkanı' olarak var olurken, zenginler Chavez'e karşı mücadele ediyor. Venezüella'da yoksulluğun son bulması, insanca yaşanabilir bir ülke için Chavez yoksullarla birlikte mücadele ediyor. Burada yürüyen mücadeleler görmezden gelinemez. Ancak, yaşanan durumu diğerlarıyla büyük bir değişim rüzgarı olarak değerlendirmek de gerçekçi değildir. Bütün bu gelişmeler devrimci mücadeleye önemli mevziler ve deneyler kazandırmaktadır. 21. yüzyılın özgürlük ve eşitlik mücadelesi kuşkusuz bu mevzilerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile yeniden tarih sahnesinde yerini alabilecektir.

Venezüella deneyimi bu açıdan önemlidir. Ece Temelkuran, 'Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita' kitabında, yaşanan bu deneyimi birçok yönüyle aktarıyor. 'Devrimin çekirdeği' olarak ifade edilen 'nucleo'lar bu açıdan üzerinde durulması gereken bir deney. Venezüella'daki devrimi ve yaşananları anlamak için bilmek gereken birkaç anahtar sözcükten biri 'nucleo'. Türkçesi çekirdek. Nucleo adının da söylediği gibi devrimin çekirdeği sayılabilecek bir yapı. Yıllardır girilemeyen ve giderek kendi içine kapanarak bir yaşam alanı oluşturan gecekondu gettoları, Venezüellada'ki adıyla 'barrio'larda kurulan kooperatif odaklı toplum merkezlerine, nucleo deniyor. (...) Nucleo'lar kargacık, burgacık, sıvasız, minnacık gecekondu benzeri kulübelerle dolu tepelerde, tam da barrio'ların merkezi noktasında bulunuyor. Her bir nucleo'da aktif olarak görev alan, çalışan, üretime katılan kişi sayısı 2000'i buluyor. Ancak nucleo'nun etrafında oluşan sosyal, kültürel etkinliklerden yararlanan ya da sadece marketten yiyecek, eczaneden ilaç olarak 'devrimin çekirdeği' sayılan bu alana temas eden insan sayısı, Devlet Petrol Tekeli konu-

mundaki PDVSA (Petroleas de Venezuela)'nın yaptığı hesaplara göre, 1 milyon 200 bine kadar çıkabiliyor.

Şu anda sadece Caracas'ta 200 nucleo kurulu. Bu nucleo'lar şimdilik PDVSA tarafından, petrol gelirleriyle finanse ediliyor. Nucleo'lar kendi kendilerine yeterli hale gelinceye dek devletin desteğinin devam edeceği belirtiliyor.

Venezüella açısından diğer bir önemli mesele de, halkın yeni bir yaşamın inşasının her aşamasında etkin rol alması, katılması ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi, Yüzbaşı Romel Rangel'in ifadesiyle Venezüella'da yapılmaya çalışılan halkın kendi gücünün farkına varması.

'Şu anda yoksul insanlar ve topluluklar kendi başlarına ayakta duracak durumda değiller. Devlet de bu insanlara yardım etmek zorunda. Bu ülkede kimileri bu yaptığımız desteği 1970'lerdeki popülizme benzetiyor. Oysa temel bir fark var: Devlet tüm sorumluluğu alıyor, ama topluluğun kendisi bütün basamaklarda karar sürecine katılıyor. Ayrıca bizim nihai amacımız, devletin bu alanlardaki etkisinin giderek azalıp ortadan kalkması ve yoksul halkın kendi ayakları üzerinde duracak şekilde kendini güçlendirmesi'.

Venezüella'da yaşanan durumu 'devrimin çekirdeğine' yolculuk eden Ece Temelkuran ile konuştuk. Latin Amerika'daki gelişmelerden, Venezüella'da olup bitenleri ele aldık. Venezüella deneyiminin kıssadan hissesi olarak, 'bu ülkenin devrimcilerinin bu ülkede olanlara, hergün dağınık biçimde gelişen işyanlara Venezüella'da yaşananlara baktığımız kadar dikkatli bakmamız gerektiği' sonucunu çıkardık.

Latin Amerika'daki gelişmeler küresel kapitalizme karşı yoksulları evlerinden çıkmaya çağıran bir davet, işaret fişeği olarak görülebilir mi?

Doğrusu bu kitabı öyle görünsün, uzaklardan fırlatılan bir işaret fişeği buradan da görülsün diye yazdım. Yani ben o taraftayım, görenlerin ve gösterenlerin tarafında.

Diğer yandan bence Latin Amerika'daki ve bilhassa Venezüella'daki gelişmeler, 1980'lerde bütün dünyada başlayan ama 90'ların sonunda yeni bir dille kendini yeniden keşfeden yeni solun bir sonucudur. Dünya Sosyal Forumları'nda üretilen bu yeni dilin, bu yeni solun ilk somut sonucudur diyebiliriz Venezüella için. Sadece yoksullar için değil bütün insanlık için işaret fişeği olduğunu düşünüyorum o yüzden.

Venezüella'da yaşanan gelişmeler, onların ifadesiyle 'değişim değil devrim'i mümkün kılan gelişmeler nelerdir?

Petrol elbette en büyük imkan. Ama diğer yandan Venezüella'da tarihsel kimi gerçekler var ki bugün orada yaşanan ve onların devrim dedikleri bir takım gelişmelerin olmasını sağladı. Tarihsel olarak sol akımlara açık bir ordunun halka el ele olması, dünyanın beşinci büyük petrol rezervine sahip olmaları, yoksulların sömürge karşıtı eski bir yerli kültürden beslenerek direnme bilgisini nesilden nesile aktarışı, dini dinamiklerin neredeyse bütün Latin Amerika'da olduğu üzere sol hareketlere destek olması. Bizde olmayan ne varsa onlarda var yani! Şaka bir yana bugünkü gelişmeleri en çok mümkün kılan koşulun insanların kendilerine ve birbirlerine inanması olduğunu düşünüyorum. Türkiye'de yaşayınca bunun nasıl bir duygu, nasıl kolektif bir hissiyat olduğunu bilmeden büyüyüp ölebiliyor insan. Hiç değilse benim kuşağımın bunu pek bilmediğini, böyle bir duygunun deneyimini tatmadığını düşünüyorum. Ve bence bu, devrimi, kolektif bir sol dalganın yükselmesini mümkün kılan en önemli faktörlerden biri.

'Bir asker sizi yolda durdurursa tedirgin olursunuz. Ya Venezüellalılar ne hisseder?' diye soruyorsunuz, askerlerin konumu nedir Venezüella'da?

Dediğim gibi tarihsel olarak ordu ülkenin elitine mesafeli. Bu, 19. yüzyıldan başlayarak orduya yoksul çocuklarının alınması, askeri eğitimin yoksul aileler için yukarı doğru tek sosyal mobilite imkanı olarak görülmesiyle ilgili. Diğer yandan kahramanı Che Guevara olan ülkelerde doğal olarak erkek, insan kimliği de başka türlü şekilleniyor. Diğer bir somut gerekçe ise 1970'lerde askeri öğrencilerin sivil öğrencilerle beraber eğitim almaları. Ki Chavez de bu eğitimin başladığı ilk kuşaktan.

Dolayısıyla milliyetçi duygularla, Bolivarcı duygularla eğitim gören askeri öğrenciler sivil üniversitelerde sol rüzgarlara da açık hale gelince böyle özel bir terkip çıkıyor ortaya. Bu muhteviyat da nevi şahsına münhasır bir ordu doğuruyor. Diğer yandan son yıllarda askerin sosyal projelerin tamamında yer alması, yoksulları koruyan figürler olarak görünmesi de orduya ilişkin hissiyatı çok değiştirmiş Venezüella'da. Dolayısıyla yaygın bir "halk dostu asker" imgesi var orada.

Chavez ile ilgili özel bir durum var, bir yanıyla 'yoksulların kurtuluş imgesi' olarak görünüyor diğer yanıyla sürecin karşısında olanlar tarafından 'diktatör' olarak değerlendiriliyor. Zenginlerle yoksulların yaşamının iyiden iyiye ayrıştığı bir yerde, yoksulların iyiden iyiye ayrıştığı bir yerde, yoksulların temsilcisi olarak Chavez, mücadeleyi 'iktidarda' sürdürüyor gibi okunabilir mi yaşanan durum?

İktidardaki bir muhalif denebilir belki. Çünkü hem dünyanın çok uluslu şirketleri karşısında, hem Bush ve ekürileri ona gıcık. Bu "meşruiyet" odaklarının onayını almadığı için hem muhalif bir enerji ile duruyor iktidarda Chavez. Ve evet, eğer iktidarı bir tür kötülük kaleşi olarak düşüneceksek kaleyi içeriden yıkmaya ya da değiştirmeye çalışıyor belki.

Yoksulların yaşamına müdahale etmek gibi gerçekleştirilen çalışmalar var. Örneğin 'devrimin çekirdeği' olarak adlandırılan 'Nucleo' lar. Nucleo'ların sistemin işleyişindeki yeri nedir?

Hem üretimin hem de yeni bir insan tarifininin yapıldığı yerler nucleo'lar. Eşitlikçi bir paylaşımı öğrenmeye çalışıyor insanlar. Üstlerinde bir otorite olmadan çalışmanın keyfini tadıyorlar. Herhangi bir şeye muktedir olmadan eşit paylaşmayı öğreniyorlar. Bu dünya için yeniden öğrenilmesi gereken şeyler bunlar.

Diğer yandan kooperatiflere dayalı yeni ekonomik düzende en önemsenen ekonomik deneyim sayılabilir nucleo'lar. Çünkü neo-liberal bir dünyada nasıl ayakta kalacaklarını öğrenmeye çalışan bir ülkede insanlar önce kendilerini neo-liberal pisenmeden (kar güdüsünden, sahip olma hırından) kurtarmaya çalışıyorlar.

Türkiye'de '80 öncesinde, Fatsa örneğinde simgeleşen 'direniş komiteleri', 'halk komiteleri' ile halkın yönetime dahil olması ve yeni bir yaşamın örgütlenmesi anlayışı vardı. Nucleo'ları bu çerçevede değerlendirmek mümkün mü?

Doğrusu benim de aklıma hemen Fatsa deneyimi gelmişti nucleo'ları gördüğümde. Doğru söylüyorsunuz bence birlikte düşünülmesi gereken şeyler.

Venezüella'da değişimin amacı ve hedefini yoksulların yaşamını iyileştirmek insanca yaşam koşullarını sağlamak olarak ifade etmek yeterli olur mu?

Bence aynı zamanda bütün dünyaya bir mesaj var orada. "Böyle de olabilir" mesajı. Herkes ilk günden bu yana nasıl çuvallayacaklarını beklerken şimdi çuvallamayışlarına bakıyoruz hep birlikte.

Chavez'e ve yaşanan sürece karşı çıkanlar da var Venezüella'da, bunların karşı çıkış noktaları neler?

Sınıflı toplumun doğası gereği üst sınıf ayrıcalıklarını yitirmekten dolayı rahatsız. Bu zaten anlaşılabilir bir şey. Diğer yandan beni daha çok ilgilendiren orta sınıfın tavrı. Onlar, öncelikle kendileri üzerine politika üretilmediği için giderek yoksullaştılar Chavez döneminde. Onların argümanları daha ilginç. Chavez'in kendilerini bir sınıf hıncıyla yok saydığını söylüyorlar. Ve kısmen de haklı olabilirler.

Türkiye için Latin Amerika'daki gelişmelerden öğrenilmesi gereken nedir sizce?

Başta da söylediğim gibi öncelikli olarak insanların birbirine inanması meselesi var. Türkiye solunun bilhassa bunu öğrenmesi gerektiğini düşünüyorum. Kendilerine ve birbirlerine inanmayı unutmuş bir sol var Türkiye'de.

Latin Amerika'daki gelişmeleri göz önüne aldığımızda, Türkiye solunun bugünkü durumuna ilişkin değerlendirmeniz nedir?

Bu konuda tek bir şey söylemek istiyorum. İsyan uzakta olunca havalı oluyor. Kitabı okuyanlara bilhassa söylemek istiyorum bu cümleyi. Bu ülkede de hergün, dağınık bir biçimde de olsa isyanlar yaşanıyor. Onlara da Venezüella'daki insanlara baktığımız kadar dikkatli bakmamız gerekiyor.

Yeniden Devrim'in bu sayısındaki dosyada Devrimci Yol üzerine, o dönemdeki sorumluları tarafından hazırlanmış ve daha önce çeşitli yayın organlarında yayınlanmış bazı tartışma ve değerlendirme metinlerine yer veriyoruz. Aradan uzunca bir zaman geçmiş olması nedeniyle özellikle genç kuşakların ulaşmasındaki zorluğu da göz önünde tutarak bu belgelerin yeniden yayınlanmasının, bugün tartışmaları sürdüren çevreler için bir fikri takip oluşturması bakımından da yararlı olacağını düşünüyoruz.